

Ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-001-и назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (734025, ш. Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 17)

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Муродзода Муҳсин Муқим дар мавзуи “Масоили таҳкими ҳувиати миллии ҷавонон дар замони соҳибистиклолии Тоҷикистон: ҷанбаи сиёсӣ-иҷтимоӣ”, ки барои дарёфти дараҷаи номзоди илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 - Институтҳо, равандро ва технологияҳои сиёсӣ пешниҳод гардидааст.

Диссертатсияи М.М.Муродзода дар мавзуи “Масоили таҳкими ҳувиати миллии ҷавонон дар замони соҳибистиклолии Тоҷикистон: ҷанбаи сиёсӣ-иҷтимоӣ” барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзоди илмҳои сиёсӣ бо шиносномаи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандро ва технологияҳои сиёсӣ, ки аз рӯи он ба Шурои диссертатсионӣ мувофиқи фармоиши Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 1-уми ноябри соли 2021, таҳти №311/01 ҳуқуқи қабули диссертатсияҳо барои ҳимоя дода шудааст, мувофиқ мебошад. Ҳамзамон таҳқиқот ба талаботи Феҳристи ихтисосҳои, ки аз рӯи онҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон унвонҳои илмӣ дода мешаванд ва бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30-юми ноябри соли 2017, таҳти №5\2 тасдиқ шудааст, мувофиқат мекунад.

Мубрамиати мавзуи таҳқиқот. Тағйироти иҷтимоӣ, сиёсӣ ва иқтисодӣ, ки дар даҳсолаҳои охир дар ҷаҳон ба амал омадаанд, боиси густариши робитаҳо ва вобастагии мутақобилаи кишварҳо, халқҳо ва фарҳангҳои гуногун шуданд. Тағйирот амалан ҳама шаклҳои ҳаёти иҷтимоиро фаро гирифта, дар донишҳои сиёсӣ иҷтимоӣ баҳои номуайян ва баъзан мухолиф мегиранд. Сабаб он аст, ки равандро

глобализатсионӣ ташаккули шаклҳо ва ниҳодҳои навро дар назар доранд, ки мехоҳанд танзимгари равандҳои иҷтимоии муосир бошанд. Бисёр мушкилоти назариявӣ ва методологие, ки дар ин замина ба миён меоянд, аз нав дида баромадани онро тақозо мекунад.

Афзоиши тамоюлҳои объективии ҳамгирӣ дар ҷаҳон, ки боиси пайвастшавӣ ва ҳамкорӣ дар ҳама соҳаҳои ҳаёти ҷомеаи муосир мегардад, ҳамроҳ бо раванди устувори муқовимат ба зухуроти глобализми иқтисодӣ ва соҳаи маънавӣ ҳамроҳӣ дар шакли эътирози ҷамоатҳои қавмӣ ва фарҳангии минтақаҳо ва кишварҳои гуногун сурат гирифта истодааст. Гузашта аз ин, тарси аз даст додани фарҳанг, асолати худ, беҳамтоӣ дар ин шароит, ки ба қариб ҳамаи халқҳо хос аст, дар сатҳи давлатҳои зоҳир мешавад, ки хувияти миллӣ, манфиатҳои миллию давлатии худро ҳимоя мекунанд. Ҳамин тавр, инсоният бо ҳолатҳои дугона дучор мешавад. Аз як тараф, худшиносии шахсӣ ва ҳисси хувияти миллӣ афзоиш ёфтааст. Аз тарафи дигар, муносибатҳои байниҳамдигарии одамон, миллатҳо ва тамаддунҳо ба таври назаррас густариш ёфт. Дар ин радиф масоили ташаккули хувияти миллии ҷавонон, ки ояндаи дилхоҳ давлати дунё аз онҳо вобаста аст ба мадди аввал мебарояд. Проблемаи ташаккул ва таҳкими хувияти миллию ҷавонон дар Тоҷикистони муосир дар сохтори афзалиятҳои сиёсатшиносии ватанӣ мавқеи назаррасро ишғол мекунад.

Даҳсолаҳои охир таваҷҷуҳ ба мафҳуми шиноخت (идентификатсия) ва хувият дар саросари ҷаҳон афзоиш ёфтааст. Хувияти миллӣ ба заррабине монанд аст, ки тавассути он бисёр хусусиятҳои муҳимми ҳаёти муосири дилхоҳ ҷомеа баррасӣ, арзёбӣ ва омӯхта мешаванд.

Мусаллам аст, ки ҷавонон аз нуқтаи назари сиёсӣ ва равонӣ як мавзуи махсуси иҷтимоӣ мебошанд, ки бояд дар ояндаи наздик мундариҷаи воқеияти сиёсии Тоҷикистонро муайян кунанд. Аз ин лиҳоз, омӯзиши раванди ташаккул ва хувияти миллии ҷавони тоҷик, дарки

назариявии давраи ҳозираи рушди ҷомеа, арзёбии таъсири падидаҳои глобалӣ, технологияи муосири иттилоотӣ ба ҳувияти ҷавонони тоҷик имрӯз барои илмҳои иҷтимоӣ, хусусан илмҳои сиёсӣ басо муҳим аст. Чунин таҳқиқот имкон медиҳад, ки бо назардошти таҳаввулоти ҳаррӯза дар ҷаҳони муосир сиёсати ҷавонон ва низоми баланд бардоштани ҳувияти миллии онҳо такмил ёбад.

Муҳаққиқ М.М.Муродзода ҳангоми омода намудани кори диссертатсионии хеш аз маводи мухталифи илмӣ ва таълимӣ истифода намудааст. Таҳқиқоти илмие, ки дар кишвар вобаста ба масъалаҳои таҳкими ҳувияти миллий ба анҷом расидаанд, аз ҷониби муҳаққиқ мавриди таҳлил қарор гирифтаанд. Ҳамчунин, маводҳои мухталифи илмӣ хориҷӣ барои баррасии ҷиҳати назариявии масъала аз ҷониби М.М.Муродзода мавриди истифода қарор гирифтаанд. Барои тақвияти андешаҳо ва фарзияҳои хеш муаллиф аз таҳқиқоти анҷомшуда иқтибосҳои зиёде овардааст. Мушоҳида мегардад, ки заминаҳои назариявии кори диссертатсиониро М.М.Муродзода дуруст анҷом дода тавонистааст, аз уҳдаи таҳлили маводҳо баромадааст.

Дар заминаи таҳлили маводҳои мухталиф муаллиф кӯшидааст, ки асосҳои назариявӣю методологии пажӯҳиши раванди таҳкими ҳувияти миллии ҷавонро мавриди баррасӣ ва таҳлил қарор диҳад. М.М.Муродзода хосиятҳои умумӣ ва махсуси ташаккули ҳувияти миллии ҷавонро вобаста ба шароитҳои замони таҳаввулотӣ ва хосиятҳои рушди сиёсии кишвар, рӯоварии Тоҷикистон ба инкишофи ҳамаҷонибаи давлатдорӣ миллию демократӣ ва масъалаҳои муосири минтақавӣ ва ҷаҳонӣ мавриди омӯзиш қарор додааст. Натиҷагирӣҳо ва хулосаҳои бадастомада метавонанд дар шаклгирии минбаъдаи ташаккул ва рушди ҳувияти миллии ҷавонони Тоҷикистон муфид бошанд.

Навоарӣ дар рисола. Таҳлили системавӣ ва сохторию функционалӣ барои омӯзиши унсурҳои таркибии ҳувияти миллий шароити мусоид

муҳайё сохта, ба воситаи он роҳу услухои муосири таҳкими хувиятии миллии ҷавонони тоҷик муайян карда шудааст. Дар раванди таҳқиқоти мазкур муаллиф ба концепсияҳои классикӣ ва назарияи муосир таъя намуда, қонуниятҳои рушду инкишофи хувияти миллиро дар ҷомеаи тоҷик бо назардошти онҳо муайян намудааст.

Диссертант дар раванди таҳқиқоти худ исбот намудааст, ки хувияти миллӣ, аслан як тарҳи сиёсӣ буда, ҷавҳари истиқлоли давлатии кишварҳоро ташкил медиҳад. Дар ташаккули хувияти миллӣ ҳам забон ва фарҳанги миллӣ, ҳам иқтисодиёти миллӣ ва сиёсати хориҷӣ, ҳам тарзи хоҷагидорӣ миллӣ мақом доранд. Мо бо мавқеи Муродзода М.М. розӣ ҳастем, ки раванди ташаккули хувияти миллӣ як раванди динамикии муддавом асту ҳеҷ гоҳ сукут намекунад. Вобаста ба тағйирёбии тамоилҳои геополитикӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ дар ҷомеаи ҷаҳонӣ сохтор ва унсурҳои хувияти миллӣ такмил меёбанд ва сифатан беҳтар мегарданд. Ҳар миллате, ки дар бораи ояндаи давлатдорӣ худ андеша меронад, ҳатман ба таҳкими хувияти миллии шаҳрвандон ва хусусан, қишри ҷавони ҷомеа таваҷҷуҳи зиёд зоҳир мекунад. Зеро аз сатҳ сифати хувияти миллии ҷавонон тақдирӣ ояндаи давлати миллӣ муайян мегардад.

Яке аз самтҳои таҳкими хувияти миллии ҷавонон, чуноне ки таҳқиқоти диссертант муайян кардааст, сиёсати давлатии муваффақ ва самараноки ҷавонон мебошад. Ҳукумати Тоҷикистон дар самти кор бо ҷавонон диққати ҷиддӣ медиҳад. Таҳқиқоти М. М. Муродзода муайян кард, ки ҳадафҳои сиёсати давлатии ҷавонон дар Тоҷикистон инҳоянд: мусоидат ба рушди иҷтимоӣ, фарҳангӣ, маънавӣ ва ҷисмонии ҷавонон; роҳ надодан ба таъбири шаҳрвандони ҷавон аз рӯи синну сол; фароҳам овардани шароит барои фарогирии пурраи ҷавонон ба ҳаёти иҷтимоӣю иқтисодӣ, сиёсии ҷомеа; тавсеаи имконияти ҷавонон дар интихоби роҳи зиндагии худ, ба даст овардани муваффақияти шахсӣ; татбиқи неруи

инноватсионии ҷавонон ба манфиати рушди иҷтимоӣ ва рушди ҳуди ҷавонон. Ҳадафҳои сиёсати давлатии ҷавонон дар ҳама сатҳҳои ҳокимияти давлатӣ ва идоракунии Ҷумҳурии Тоҷикистон амалӣ карда мешаванд. Дар Тоҷикистони соҳибистиқлол барои ташаккули ҷаҳонбинии солими дунявӣ, руҳияи баланди ватандӯстӣ, ифтихор аз ватани худ ҳама гуна шароитҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ дар заминаи сиёсати давлатии ҷавонон фароҳам оварда шудааст. Ҳама ин падидаҳои дар боло номбаршуда бевосита барои таҳкими унсурҳои муҳими сохтори ҳувияти миллии ҷавонони тоҷик - ифтихори миллӣ, ғурури миллӣ, ҳисси мансубият ба фарҳангу анаъанаҳои бузурги миллӣ, тақвияти хотираи таърихӣ дар бораи миллат худ, фахр аз Истиқлолияти давлатии Тоҷикистон меоварад. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки бештар ҷавонон ҳамчун қишри камтаҷрибаи ҷомеа ҳадафи ин гурӯҳҳои ифротгарои динӣ қарор мегиранд. Дар аксар вақт ҷавонон оид ба сарчашмаҳои идеологӣ, оқибатҳои мудҳиш ва манфии ҳаракатҳои ифротӣ тасаввурот надоранд ва зери таъсири шиорҳо ва ҳилаю найранги ин гурӯҳҳо мемонанд.

Дар муқаддимаи кори диссертатсионӣ М.М. Муродзода муҳимияти омӯзиши мавзӯро дуруст муқаррар намудааст. Масъалагузори муҳаққиқ мантиқӣ ва илмӣ мебошад. Асосҳои методологӣ, навгониҳо ва масъалаҳои барои дифоъ пешниҳодшаванда ба таври зарурӣ инъикос шудаанд. Муқаддимаи кор ба талаботи диссертатсияҳои илмӣ мувофиқ мебошад.

Кори диссертатсионии М.М. Муродзода дар доираи ду боб ва шаш зербоб омода гардидааст, ки масъалаҳои гуногунро фаро мегирад ва мувофиқ ба нақшаи рисола анҷом дода шудааст. Он ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқотӣ, нуктаҳои асосии ҳимояшаванда ва хулосаю пешниҳодоти муаллиф мувофиқ аст.

Муаллифи кори диссертатсионӣ дар асоси баррасии васеи масъала ба хулоса ва натиҷаҳои муайян омада, дар асоси онҳо пешниҳоди заруриро барои ҳалли муаммоҳо нишон додааст. Албатта, хулосаҳо ва тавсияҳои пешниҳодшуда барои амалияи сиёсии Тоҷикистон ва ҳалли мушкилоти он муҳим муҳим арзёбӣ мегарданд.

Дар рафти таҳқиқоти диссертатсионӣ пайдарҳамии фикрронӣ ва хулосабарориҳои мантиқӣ афзалият пайдо намудаанд. Манбаъҳо ва маводҳои илмию таҳқиқотӣ ва таълимию омӯзишӣ дар сатҳи зарурӣ таҳлил шудаанд.

М.М. Муродзода дар омода намудани диссертатсия аз методҳои мухталифи илмӣ ва усулҳои гуногуни назариявӣ методологӣ истифода намуда, объекти таҳқиқотро ҳамаҷониба баррасӣ намудааст. Дар кори диссертатсионӣ навгониҳои назарраси илмиро мушоҳида намудан мумкин аст, ки ба кори таҳқиқотӣ хос мебошанд. Муаллиф аз уҳдаи таҳлил ва натиҷагирии масъалаҳои баррасишаванда баромадааст, ки аз малакаю маҳорати таҳқиқотии ӯ дарак медиҳад.

Автореферати диссертатсия ва қорҳои илмие, ки дар мавзӯи таҳқиқотӣ маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА-ии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон чоп шудаанд ва маърузаҳо дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ мазмуни кори диссертатсиониро дар сатҳи зарурӣ инъикос менамоянд.

Дар баробари муваффақиятҳо таҳқиқоти диссертатсионӣ аз камбудихо ороӣ нест, ки онҳоро метавон ба таври зерин нишон дод:

1. Диссертант мушкилот ва масъалаҳои таҳкими ҳувиёти миллии ҷавононро дар шароити инкишофи давлатдорӣ навин дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон муайян сохта, кӯшидааст, ки роҳу воситаҳои беҳтари бартароф намудани онҳоро нишон диҳад. Аммо усулҳо ва меъёрҳои чунин тарзи муносибат дар рафти таҳқиқон мушаххас нагардидаанд. Беҳтар мешуд, ки роҳҳои бартароф намудани масъалаҳои

рушди хувияти миллӣ вобаста ба макони воқеият ёфтани онҳо мушаххасан тавсиф карда мешуданд.

2. Дар кори диссертатсионӣ таҳлил ва натиҷагирии раванди ташаккул ва инкишофи хувияти миллӣ дар ҷомеаҳои мусулмоннишин, таносуби хувияти миллӣ ва динӣ дар ин гуна ҷомеаҳо тавачҷуҳӣ зарурӣ пайдо накардааст. Воқеияти иҷтимоию сиёсии чунин кишварҳо, пеш аз ҳама, Ҷумҳурии Тоҷикистон муносибати амиқтарро тақозо менамояд.

3. Диссертант ба таълимотҳои навтарин дар бораи инкишофи хувияти миллӣ вобаста ба хусусиятҳои низоми муосири ҷаҳонӣ, проблемаҳо ва хусусиятҳои онҳо дар сатҳи зарурӣ диққат надиҳааст. Муаллифро зарур аст, ки масъалаи мазкурро сарфи назар нагардонад. Зеро Тоҷикистон ҳамчун узви ҷомеаи ҷаҳонӣ берун аз низоми умумӣ ва қонуниятҳои рушд амал карда наметавонад.

4. Таҳлили адабиёти илмию бунёдии бевосита дар масъалаи хувияти миллии шаҳрвандони ва низоми инкишофи он дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон назари васеътар ва таҳлилҳои боз ҳам амиқтарро талаб менамоянд.

Дар маҷмӯъ диссертатсияи М.М. Муродзода таҳқиқоти анҷомёфта ба ҳисоб рафта, норасогӣҳои дар боло зикршуда арзиши илмии онро коста намегардонанд.

Натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ дар 6 мақолаи маҷаллаҳои тақризшавандаи ҚОА-ии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 2 маърузаи илмӣ дар конференсияҳои илмӣ-амалӣ ва илмӣ-назариявӣ инъикос ёфтаанд.

Ҳамин тариқ, М.М. Муродзода дар пажӯҳиши худ аз уҳдаи вазифаҳои гузошта шуда баромада тавонистааст ва диссертатсияи ӯ таҳқиқоти анҷомёфта, дорои нағзҳои илмӣ буда, аз аҳамияти назариявӣ методологӣ ва амалӣ холӣ нест. Бешубҳа, хулосаву натиҷагириҳои кори диссертатсионӣ дар ҳалли масъалаҳои иҷтимоию

сиёсии ҷомеа таъсир расонида, дар таҳкими ҳувияти миллӣ, махсусан дар байни ҷавонони кишвар ҷойгоҳи хешро пайдо менамояд. Хулосаҳои таҳқиқотро метавон ҳангоми таҳияи барномаю стратегияҳо, концепсияи рушди давлатдорӣ миллӣ, таҳкими рукнҳои ҳувияти миллӣ ва муайян намудани сиёсати давлатии ҷавонон истифода кард.

Натиҷаҳои таҳқиқот дар такмили донишҳои иҷтимоӣ ба таври васеъ истифода хоҳанд гардид. Бахусус, дар такмили донишҳои сиёсӣ дар мавриди масъалаи мазкур аҳаммияти хосаро касб менамоянд.

Диссертатсияи Муродзода Муҳсин Муқим дар мавзӯи “Масоили таҳкими ҳувияти миллии ҷавонон дар замони соҳибистиклолии Тоҷикистон: ҷанбаи сиёсӣ-иҷтимоӣ” ба талаботи бандҳои 31-33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз «26» июни соли 2023, № 295 ва қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз «30» июни соли 2021, № 267 тасдиқ шудааст, мувофиқ мебошад. Рисола фарогири мавзӯи муҳим барои рушди ҷомеаи сиёсӣ ва низоми донишҳои сиёсӣ буда, коркарди нави масъалаҳоро пешниҳод намудааст.

Диссертатсия аз тарафи муаллиф мустақилона иншо гардида, дорои ягонагии дохилӣ мебошад. Дар он нуқтаҳои илмие ба ҳимоя пешниҳод шудаанд, ки ба сифати навгонии илмӣ маҳсуб меёбанд. Натиҷа ва нуқтаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда саҳми шахсии муаллифро дар соҳаи илм нишон медиҳад. Инчунин, дар диссертатсия тавсияҳо оид ба истифодаи хулосаҳои илмӣ мавҷуд буда, маълумот оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо оварда шудаанд.

Диссертатсияи номзодии Муродзода Муҳсин Муқим дар мавзӯи “Масоили таҳкими ҳувияти миллии ҷавонон дар замони соҳибистиклолии Тоҷикистон: ҷанбаи сиёсӣ-иҷтимоӣ” бо навгонӣ ва муҳимияти худ аз корҳои ҳамто фарқ дошта, ба талабот оид ба корҳои диссертатсионӣ барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илм мувофиқ

буда, муаллифи он сазовори шарафёб гардидан ба дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ мебошад.

Муқарризи расмӣ:

номзади илмҳои сиёсӣ, дотсенти
кафедраи сиёсатшиносии
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

М.М. Абдулҳақов

Имзои М.М. Абдулҳақовро тасдиқ менамоем.
Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Э. Тавқиев

3-юми сентябри соли 2024